Mă lovi cu o cătușă
Și mă sgârie la gușă;
Când eramu pe la prilazu
Mă lovi cu unu bicașu
Și mă zgâria la nasu.
Eu spuneam că mi-su omu bunu,
Elu face din palmă pum.
Nu sciu, boată au fostu ori pum
Că din spate-mi ieșia fum
Și-mu mai da 6 de drumu.
Luaiu guba, întinseiu fuga
Prin tină până în genunche
Și-mi părea că mergu pre punte
Dar nici puntea nu o treceiu
Și bărbatulu mă ajunge;
Elu nemica nu zicea
Numai tăcea și-mi dădea -
Eu m-am urîtu a răbda
Și am începutu a striga:
Mai mulți aici se strânsură
Și mai bine mă bătură.
(p. 103 - 128, 1895)

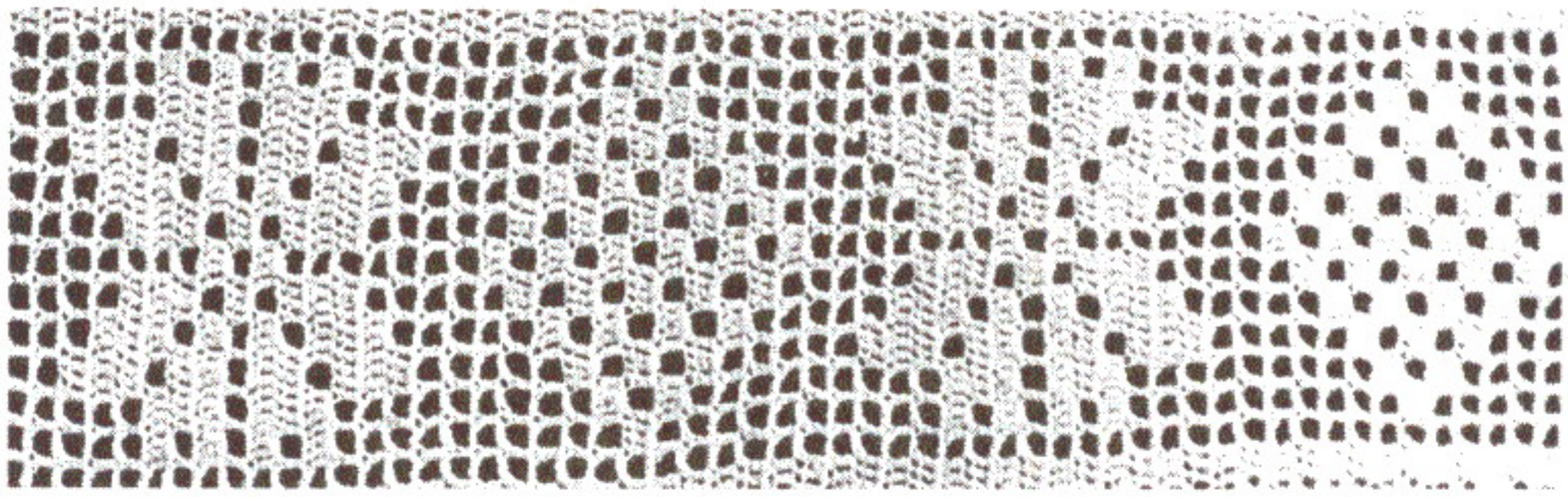

NICOARĂ TIMIȘ

Obiceiuri și credințe practicate cu ocazia unor sărbători religioase sau "băbești" pe Valea Izei

În sate, pe Vale Izei și nu numai, se practică și se mai întâlnesc chiar în zilele noastre unele obiceiuri legate de anumite sărbători religioase sau "băbești", cum li se spune la cele care le ţin de obicei mai mult femeile.

Se obișnuiește ca la Sfântul Dumitru, Mare Mucenic, considerat și protectorul păcurarilor și al animalelor domestice, să iasă păcurarii și slugile de pe sâmbrie. La Dragomirești se practică acest obicei de Sâmedru Bătrân, adică de 8 noiembrie, de sărbătoarea Sfinţilor Arhangheli Mihail și Gravril. Am avut ocazia să iau parte la această sărbătoare la gazda de munte Gavriluţ, un om care de peste 40 de ani își păstrează această cinste și grea obligaţie faţă de cei care-și unesc împreună oile în munte. În general, aproape toţi cei care au avut oile în munte la Găvriluţ au fost mulţumiţi de felul cum au primit laptele și brânza după oi și cum arătau vitele la desfăcutul stânii. Toţi cei care au avut oile la gazda Găvriluţ au venit și le-au luat, s-au omenit cu mâncăruri și horincă de creangă. La final găzdoia lui Găvriluţ a făcut o mămăligă foarte bună cu brânză și cu lapte de oi. A fost o zi frumoasă, o adevărată sărbătoare.

Dar de Sâmedru la Dragomirești este și zi de Luminaţie, de pomenire a celor trecuţi "în ceie lume". La mormintele din cele trei cimitire s-au pus flori, au fost aprinse lumânări, preoţii au făcut slujbe și dezlegări la mormintele celor decedaţi, rudeniile au oferit mâncare și băutură "de sufletul celor plecaţi dintre noi".

O sărbătoare, pe care o ţin într-un anumit mod numai femeile, este în ziua de 14 noiembrie, închinată Sfântului Apostol Filip. Din această zi începe postul Crăciunului. Oamenii, mai ales femeile, evită să lucreze în această zi cu unelte tăioase. Se mai obișnuiește să se lege foarfecele, cuţitele, secerile, piaptănul, acul, ca "dihăniile", adică fiarele de pradă să rămână cu gura închisă și să nu facă pagube la stâni, turme de oi și în general în rândul animalelor domestice. Nu se aruncă în această zi gunoiul din casă, nici cenușa și cărbunii, ca să nu se înmulţească lupii și vulpile, considerate animale de pradă.

Multe obiceiuri și practici se întâlnesc la sărbătoarea Sfântului Andrei, Apostolul care a adus și a introdus în ţara noastră creștinismul. Sfântul Andrei este considerat protectorul animalelor domestice.

Femeile duc în traistă la Biserică, pentru a fi sfinţite, ovăz, grâu, porumb, tărâţe de cereale, otavă, pe care le dau la animale domestice, la păsările de pe lângă casa omului ca acestea să fie ferite de duhuri.

Se ung cu usturoi poarta de la intrare, ușile casei, ferestrele, se face semnul crucii de-o parte și de alta a ușilor și ferestrelor ca să fie alungate duhurile necurate și toate relele de pe lângă gospodărie și familia respectivă.

Și la animale se face cu usturoi semnul crucii pe spate tot pentru a fi ferite de boli, de paraziţi și duhuri necurate.

De Sfântu Andrei fetele ajună, dau prăjituri, fructe și alte produse de mâncat la copii și femei în vârstă, sau la cei săraci.

Își prepară o turtiţă, în felul următor: cu degetele de la mâna dreaptă se ia făină cât cuprind ele și sare tot la fel. De la o fântână sau izvor se ia cu gura apă, cu care va frământa turtiţa, apoi o va coace în cuptor sau pe plită. Seara o mănâncă, gândindu-se să viseze cine-i va fi ursit. După ce a mâncat-o, fata se culcă, nu înainte de a zice rugăcinile. Se și rogă să-și viseze ursitu. În timpul somnului fata visează că îi este sete. Și cineva, îi aduce apă. Acel "cineva" îi va fi ursitu.

Din peste treizeci de subiecţi (femei intervievate), toate au spus că au visat ursitu și cu acela s-a măritat fiecare.

Una și-a visat ursitu așa cum avea obiceiu să umble, descheiat la gât la cămașe, cu lecricul pe umeri și mereu zâmbind.

Alta mi-a spus că ea nu l-a cunoscut pe cel pe care l-a visat, că era străin. Fiindu-i sete străinul i-a oferit, dintr-un frumos ulcior de lut, apă rece. Și a întrebat-o: mai scrii scrisori lui vară-ta? Și peste 3 ani străinul acela a venit prin sat s-au cunoscut și, după vreo 9-10 luni, s-au căsătorit. Abia atunci, la căsătorie și-a dat seama că acesta-i străinul care i-a oferit apă rece din ulcior.